

10. Рильський М. Зібрання творів : У 20-ти т. Т. 3 : Поезії (1941–1950) / М. Рильський; ред. Л. Новиченко. – К. : Наукова думка, 1983. – 706 с.

11. Рильський М. Статуя Сатурна в Літньому саду // Далекі небосхили : поезії / Максим Рильський. – К. : Радянський письменник, 1961. – С. 53–54.

Сторова Ю.М., Пінігіна Ю.Г.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ПОЗИЦІЯ ЛЮКО ДАШВАР У ФОКУСІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Творчість Люко Дашвар стала яскравим явищем в українській літературі ХХІ століття. Романи мисткині привертають увагу дивним, західнослов'янським звучанням ім'я автора: Люко Дашвар. З інтернет-сторінок, стає зрозуміло, що це – реальна українська жінка, дружина, матір з освітою інженера та біографією журналіста-трудоголіка Ірина Іванівна Чернова. Її перший роман «Село не люди» з'явився у 2007 році, і, ставши лауреатом конкурсу «Коронація слова 2007», майже одразу зайняв лідируючі позиції на книжкових полицях України. Ще більшого успіху зазнав роман «Молоко з кров'ю», який був удостоєний звання «Книжка року Бі-Бі-Сі – 2008», а в 2011 – роман у прямому сенсі слова перейшов в іншу площину – режисер театру ім. Івана Франка Юрій Одинючий – поставив п'єсу за мотивами твору. 2010 року конкурс «Коронація слова» надав письменниці офіційний статус «Золотого автора» – автора, чії твори продані накладом понад сто тисяч примірників. У 2012 році Люко Дашвар отримала відзнаку «Золотий письменник України». Зважаючи на це, можна констатувати, що літераторка є однією з найуспішніших і наймайстерніших письменниць сьогодення.

«Золотий автор», «платиновий автор» – такі яскраві і безпеліційні епітети нині в моді. Судячи з кількості цих означень Люко Дашвар і справді має почуватися в Україні унікальною письменницею і це пояснюється тим, що по-перше, свою кар'єру романістки вона розпочала вже за сорок; по-друге, її перша спроба виявилася переможцем «Коронації слова»; по-третє, вона має де друкуватися, а її нові романи не розчаровують ані видавців, ані читачів. Люко пробує себе у різних жанрах, хоча із формою воліє не експериментувати – її особлива риса: класика з чіткою фабулою, зрозумілими мотивами, яскраво прописаними героями – типажми, лаконічною мовою і авторською відстороненістю. І коли критики нарікають на відсутність героя в українській літературі, то твори Люко Дашвар цілковито заперечують цю тезу. Однак у своєму приватному, поза письменницькому житті Ірина Чернова вважає, що повчати когось просто не має права. Неоднозначні оцінки творчості Люко Дашвар серед сучасних українських письменників. Так, С. Пиркало назвала її найбільш динамічним автором у сучасній українській літературі, професійним сценаристом, що взявся за прозу [Цит. за вид.: 8, с. 54]. На думку Л. Кононовича, Люко Дашвар будувала свої сюжети на готовому матеріалі, який бере просто «із життя». Суконна газетна мова, поверхове ставлення до «матеріалу», дешева сенсаційність – усе це набиває оскомку вже на перших сторінках романів, а з абсурду людського існування авторка зуміла витворити продукт, який користується стрімким попитом на читацькому ринку в Україні» [Цит. за вид.: 8, с. 54]. Серед недоліків критики також називають надмірне використання сюжетних штамів, мовно-стилістичні огріхи, порушення жанрових канонів масової літератури. На думку Н. Головченко, до книг Люко Дашвар певний час ставилася упереджено: надто багато серед нинішніх молодих авторів епатажних імен-псевдонімів, за якими не знаходиш нічого, окрім хворобливо-амбітного

суб'єктивізму, але не зважаючи на це, у творах авторки сформовано системне мислення та дібрано колоритний букет образів її творів [4, с. 58].

Вважаємо доцільним підтримати думку Л. Волошук, яка називає Люко Дашвар майстром імпресіоністичної картини, адже вона живописує текст і це яскраво помітно у творах «Рай. центр», «Мати все», «Біті с. Макар. Книга 1» [1, с. 178]. Ці твори з'явилися в епоху переходу свідомості українця на новий рівень, таким чином на одній зі змістових і ідейних площин вони в певній мірі стали результатом узгальнення попереднього і новітнього літературного і культурного досвіду та нових тенденцій.

І дійсно, у творах мисткині відзначаєш насамперед відчуття сучасних тенденцій у написанні книг. Вони невеликі за обсягом (не більше 300 сторінок, 36 рядків на сторінку). Мають динамічний початок, що захоплює читача одразу. Текст густо насичений діалогами, не має довгих описів чи розлогих внутрішніх монологів. Усі пейзажі-інтер'єри, філософські узгальнення чи роздуми героїв мають невеликий формат через доречно дібрані виразні українські слова чи фрази, часом дещо архаїчні чи сороміцькі. Так само впадає в око притаманна постмодерній літературі інтертекстуальність творів Люко Дашвар: автор вправно обіграє у заголовках сталі чи відомі фрази, і цей парадоксальний прийом привертає увагу до назви твору: «Село не люди» – парафраз ідіоми «село і люди», що підкреслює депресивний стан сучасного українського пострадянського села; «Молоко з кров'ю» (від «кров з молоком» – здоровий, рум'яний) – про трагічний присмак кохання; «Рай. Центр» – в адміністративно-територіальному понятті наголос зроблено на слові «Рай», тому що за ресурсом людяності провінція стає нині своєрідним авангардом, центром. Трилогія «Біті С», відповідно до авторського стилю формування назв романів, – це своєрідна книга буття (за аналогією до біблійних історій Старого Заповіту) сучасних українців: різні, злиденні, принижені, біті, але українці – Є! Сентенція роману «На запах м'яса» засвідчує, що людина – це хижак. Але, на відміну від тваринного світу, наше сучасне життя має своє «м'ясо». Жага до багатства, влади, примарного благополуччя, бажання мати більше, ніж тобі потрібно, – все це м'ясо. Адже потяг до м'яса неможливо заглушити, і спрага до «красивого життя», наче голод, висотує з людини всі сили, вмовляє повернутися до міста і забрати те, що їй належить.

Своїми романами Люко Дашвар, як завжди влучно, описує реалії нашого сучасного життя, викликає у читачів непідробні емоції, не залишає їх байдужими, говорить до них словами своїх героїв. Відома шанувальниця книжок Люко Дашвар, телеведуча Ольга Фреймут, що прочитала роман «На запах м'яса» однією з перших, поділилася своїми думками: твір вразить, продемонструє браковану долю дівчини, яка погидила свободою, приміряла чужі мрії. Люко Дашвар вбрала твір в найшатнішу українську. Вважайте: авторка заходить у серце на правах газдині. Чинить гармидер, викидає зайве. Спершу драгуєшся від того, що душу скуйовджено, але корисся, бо моментом ліпшаєш...» [10].

Вважаємо, що дослідження творів письменниці знаходиться на початковій стадії, тому аналіз психологізму її творчості повинен відбуватися поза ідеологічними рамками і канонами. На становлення стилю письменниці безсумнівно вплинув український романтизм, тому актуальним є розгляд проблеми запозичення в творчості письменниці, так як її романи, будучи творами постмодерної літератури, схильні до відтворення і імітації вічних тем українського письменства і їх модерної інтерпретації. Останнім часом щоразу частіше почали лунати голоси, що в Україні врешті-решт з'явилася масова література, і чільний її представник – письменниця Люко Дашвар. Однак цю авторку можна зарахувати до вищезазначеного літературного масиву суто номінально. По-перше, її романи аж ніяк не ліпляться до маргінальної сфери чи псевдолітератури, яку освічені люди оминають десятою дорогою через її низьку якість. По-друге, у творах Дашвар не знайти епігонства, кітч, псевдомистецтва та інших малопримесних явищ, які легко заковтують люди з низьким культурним рівнем. По-третє, немає тут шаблонності, схематизму, повторів та прогнозованості подальшого розвитку сюжету, що так характерно для масових творів, як у тих ж детективах, любовних романах, трилерах та ін. Хіба що

значна популярність романів письменниці та великі обсяги видрукованих та проданих книжок свідчать, що її таки можна віднести до масової літератури. Але тільки у цьому вузькому значенні. Дехто може закинути, що Люко Дашвар належить до масової літератури ще й тому, що пише в рамках стандартного любовного чи то жіночого роману. Однак за нашими спостереженнями любовний роман авторка переросла ще у «Молоці з кров'ю», а в «Рай. Центрі», «Мати все», «На запах м'яса» є любовна лінія, однак вона далеко не головна. Скоріш за все критики віднесуть вище зазначені твори письменниці до жанру соціально-психологічного роману. На користь цього свідчить і детальне зображення поведінки героїв, й аналіз мотивів їх дій, намагання обґрунтувати кожен вчинок персонажа якимось фактором з теперішнього чи минулого, а також дослідження життя у його різноманітних проявах.

Надихає те, що в Україні на наш час з'явилася вже певна традиція аналізу постмодерної літератури, згідно з якою, прирівнювати творчість літераторки до стандартів масової культури вважають недоречним: не зважаючи на ярлик «масовості» романів авторки, вони мають свій стиль, творчу манеру і, найголовніше, тематику творів. Вона «регенерувала» з глибин душі українця вічні теми, інтерес до яких дрімав у читача з початку нової епохи незалежної України, але настільки індивідуалізувала і внесла власне авторського колориту, що вони звучали по-новому. Улюбленими темами авторки є село і місто, історичний зв'язок поколінь, містичні історії з любовно-еротичним забарвленням.

На усталених історичних образах вибудовується модерна манера «прямого» опису подій, традиційна культура подається в модифікованому варіанті. Герої творів Люко Дашвар характеризуються широтою осягнення життєвого і психологічного досвіду, описи їх характерів підкреслюються ремінісценціями до історії і культури нашого народу, які найчастіше проявляються в авторських відступах та ремарках. Акценти робляться на візуалізації картин, що здійснюється за допомогою підвищеної динамічності викладу подій та ефекту недосказаності, що стимулює читача до творчої «співпраці». У кожному романі герой побуває у власноруч створеному авторкою світі, з власною географією, історією, міфологією. Але при прочитанні реципієнт сприймає даний простір як вже відомий, тобто він проникає в атмосферу твору з перших сторінок. Такого ефекту авторка досягає завдяки включенню різноманітних фольклорних схем; тобто як називає подібний прийом З. Мігосек, йдеться про «імітацію міфу поза міфологічною свідомістю» [9, с. 114], згідно з якою фольклорні елементи, виступаючи поза своїм традиційним контекстом і набуваючи іншого смислового значення, у той же час виконують функцію ідентифікації читачем вже відомих йому прадавніх смислів. Як зазначає літературний критик О. Ємець, у романах Люко Дашвар «Молоко з кров'ю», «Село не люди», «На запах м'яса» пропагується культ особистості – кількість героїв невелика, але кожен характер прописаний і індивідуальний, а їх різноплановість є у певному сенсі засобом контрасту та загострення сюжету [5, с. 124].

Отже, певна міфологізація та віднесеність до фольклору у творах Люко Дашвар є природною та такою ж невід'ємною частиною створеного нею світу, як специфіка селянства, етнічний колорит та живе, справжнє мовлення, притаманне українцям.

Дж. Кавеллі пише, що сучасна література будується на «базових моделях» свідомості читача даного народу (в основі яких лежать «початкові інтенції») [6, с. 42]. У творах мисткині такими «початковими інтенціями» є саме фольклорні елементи. За допомогою фольклорних мотивів письменниця наголошує на близькості до природи та натуральності своїх героїв, гармонії їх внутрішнього світу, а інші функції фольклору відходять на другий план, відбувається спрощення сакральності. У романах «Молоко з кров'ю», «Село не люди», «На запах м'яса» письменниця вдало поєднала особливості постмодерного письменництва та фольклорні мотиви, розкривши для читача нові можливості літературного пізнання. Літераторка, використовуючи засоби народної поетики в постмодерному дискурсі у своїй творчості, сприяє відродженню народної самотності та

національної самосвідомості серед читацької аудиторії. Саме тому її твори викликають читацький інтерес та жваву дискусію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белімова Т. Образ села в романах Марії Матіос і Люко Дашвар / Тетяна Белімова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство): збірник наукових праць / за ред. О.С. Філатової. – № 2 (16), жовтень 2015. – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – С. 15–20.
2. Волошук Л. Київський простір у романах Люко Дашвар і Марини Гримич / Київський університет імені Бориса Грінченка. – С. 176–180.
3. Гундорова Т. Кітч і Література. Травестії / Т. Гундорова. – К. : Факт, 2008. – 284 с.
4. Головченко Н. Люко Дашвар: роман «БИТІ Є» як улюблена книга моїх студентів або Вічна проблема пошуку сенсу буття в українській інтерпретації / Ніна Головченко // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. : наук.-метод. журн. – 2013. – № 7/8. – С. 56–60.
5. Ємець О. Фольклорні мотиви в українській масовій літературі (на матеріалі роману Люко Дашвар «Молоко з кров'ю» / Оксана Ємець. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Література. Фольклор. Проблеми поетики / Випуск 37. – Частина I. – Київ – 2012. – С. 121–126.
6. Кавелти Дж. Изучение литературных формул / Джон Кавелти // Новое литературное обозрение. – 1996. – № 22. – С. 33-64.
7. Кривопишина Г. Жанр мелодрами в українській літературі початку ХХІ століття / Г. Кривопишина // Дивослово. – 2012. – С. 52–55.
8. Люко Дашвар : Коли пишу українською, я ніби відкриваю для себе Україну // День. – 2012. – 15–16 черв. – С. 23.
9. Мітосек З. Кінець мімезису? // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст. – К. : Факт, 2008. – 310 с.
10. Радзівська В. Новий роман Люко Дашвар б'є рекорди продаж Електронний ресурс / В. Радзівська. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/articles/culture>.

Залужна А. Є.

*Національний університет водного господарства
та природокористування*

ОНТОЛОГІЗАЦІЯ ТВОРУ МИСТЕЦТВА У ПІЗНІЙ ФІЛОСОФІЇ М. ГАЙДЕГГЕРА

М. Гайдеггер, озброївшись феноменологічним методом, створив фундаментальну онтологію як феноменологію людського існування, “екзистенційний аналіз Dasein” і тим самим здійснив радикальний поворот у тогочасній філософській думці. Взнявши за основу не класичну онтологію буття як сущого, а екзистенційну онтологію з наголосом на проблемі буття, яке у своїх глибинах потребує буття людини, він започаткував новий феноменологічно-екзистенційний напрям у філософії, що великою мірою вплинув на формування антропологічних, екзистенціалістських, герменевтичних філософських розвідок. Німецький філософ розробляє концепцію існування людини в істині буття, запитування та пошуку сенсу особистісної присутності у світі, діалогу з буттям, вслуховування, піклування та перебування у близьині і відкритості до нього. Втім, пошук смислу буття у творчості пізнього М. Гайдеггера здійснюється не через повсякденність людського існування та екзистенційну аналітику Dasein, а крізь призму поетичного витлумачення буття сущого, вслуховування в “мовлення мови”, що уможливується шляхом герменевтичної інтерпретації поетичних творів.